

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ แนวทางการแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่ม
เกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา ตำบลป่าสัก
อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ผู้เขียน

นายวันสพงษ์ ใจอินผล

ปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) ส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล เศรษฐบุตร	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
รองศาสตราจารย์ ดร.ดำเนิน กาละดี	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่ม
เกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ” มี
วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการผลิตข้าวและการแก้ไขปัญหาด้านต้นทุนการผลิตข้าวในอดีตของกลุ่ม
เกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา 2) วิเคราะห์ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตข้าวและ
พัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้าน
ใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา 3) ทดลองดำเนินการแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิต
ข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา 4) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการ
แก้ไขปัญหามีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและ
บ้านกอเปา โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action
Research) เป็นวิธีวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ในอดีตการผลิตข้าวมีไว้เพื่อบริโภค มีการใช้ภูมิปัญญาหลายอย่าง
ได้แก่ การใช้ปุ๋ยคอกในการบำรุงดิน ใช้วัวควายในการไถนา การแลกเปลี่ยนแรงงานซึ่งกันและ
กัน(เอามือเอาวัน) การคัดและเก็บเมล็ดพันธุ์ การแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ การกำจัดวัชพืชโดยการ

ถอนหรือใช้เป็นอาหาร การใช้ภูมิปัญญาในการไล่และกำจัดศัตรูข้าว รวมถึงการใช้อุปกรณ์
พื้นบ้านในการเตรียมดินและเก็บเกี่ยวผลผลิต ส่วนกลุ่มเกษตรกรฯ ไม่มีปัญหาต้นทุนการผลิต

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรฯ ประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง กล่าวคือ มีต้นทุนการผลิตข้าวนา
ปี 3,700 บาท/ไร่ และข้าวนาปรัง 4,170 บาท/ไร่ ซึ่งเป็น ค่าเช่าที่นา ค่าจ้างไถนา ค่าปุ๋ย
ค่าแรงงานปลูก ค่าจ้างเก็บเกี่ยว ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับไถนาและสูบน้ำ ค่าอุปกรณ์และ
เครื่องจักร ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าฮอร์โมน และ ค่าเมล็ดพันธุ์ ทั้งนี้แนวทางการลดต้นทุนการผลิต
ข้าวของกลุ่มเกษตรกรฯ คือ การใช้ปุ๋ยคอก การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ การรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัย
การผลิตให้ถูกลงและลดค่าจ้างในการเก็บเกี่ยว การแลกเปลี่ยนแรงงาน(เอมื่อเอวัน) การใช้ภูมิ
ปัญญาในการไล่และกำจัดศัตรูข้าว การคัดและเก็บเมล็ดพันธุ์ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์

ผลการทดลองหาแนวทางการลดต้นทุนการผลิตข้าว โดยการทดลอง 4 แบบ ได้แก่ 1) การ
ผลิตแบบตามใจเกษตรกร 2) การผลิตตามหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) 3) การผลิตตาม
หลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สัดส่วน เคมี : อินทรีย์ 50:50 4) การผลิตแบบอินทรีย์ พบว่า
เกษตรกรส่วนใหญ่ (35 คน)เลือกแบบที่ 3 เพราะให้ผลผลิตสูง ลักษณะการเจริญเติบโตดี ช่วยลด
ต้นทุนการผลิตในระยะยาว

ปัจจัยที่มีผลต่อการแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิตข้าวได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน อาทิ การผลิต
ข้าวนาปรังซึ่งใช้ปุ๋ยเคมีสูง การมีส่วนร่วมผู้นำชุมชนและกลุ่มเกษตรกร องค์ความรู้และภูมิปัญญา
การผลิตข้าว กิจกรรมการเรียนรู้ 2) ปัจจัยภายนอก อาทิ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานส่งเสริม
การเกษตร กลุ่มผลิตข้าวชุมชนบ้านสันคะยอม การสนับสนุนด้านกระบวนการเรียนรู้แก่ทีมวิจัย
โดยศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และการสนับสนุนงบประมาณจาก
โครงการชดเชยสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาปริญญาโท ของ สกว.

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยคือ ชุมชนมีภูมิปัญญาของตนเองอยู่แล้วทั้งภูมิปัญญาทาง
กายภาพ ทางสังคม ทางทรัพยากรบุคคล เพียงแต่ชุมชนยังขาดการดึงศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้
ดังนั้นเกษตรกรควรประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาอื่นๆ
ต่อไปในอนาคต

Thesis Title	Guidelines for Participatory Problem Solving on Rice Production Cost of Rice Farmer Group in Ban Mairongglab and Ban Kopao, Pasak Sub-district, Mueang District, Lamphun Province	
Author	Mr. Wanasapong Jaiinpol	
Degree	Master of Science (Agriculture) Agricultural Extension	
Thesis Advisory Committee	Assoc. Prof. Dr. Avorn Opatpatanakit	Advisor
	Assoc. Prof. Dr. Suraphol Sreshthaputra	Co-advisor
	Assoc. Prof. Dr. Dumnern Karladee	Co-advisor

ABSTRACT

The objectives of the research entitled “Guidelines for Participatory Problem Solving on Rice Production Cost of Rice Farmer Group in Ban Mairongglab and Ban Kopao, Pasak Sub-district, Mueang District, Lamphun Province” were to 1) identify rice production cost and how to solve such problem in the past, 2) identify problems on rice production cost at present and develop guideline for solving the problem, 3) set up an experiment to compare productivity and cost, 4) analyse the factors contribute to participatory solving problem on rice production cost. Participatory action research was applied as a research methodology.

It was found that in the past the farmers grow rice for their own consumption, applying various local wisdom such as animal manure to improve soil fertility, ploughing by buffalo and cow, exchanging labour, rice seed selection and exchange, weeding and pest management by utilizing as food and animal feed, and soil preparation and harvesting by traditional tools. This is why the farmers had no problem regarding production cost.

In contrary, at present the farmers suffer from high production cost, that is 3,700 baht/rai for in-season rice and 4,170 baht/rai for off-season rice. This cost includes expenditure for rice field rent, cost for soil ploughing; planting; as well as harvesting, machines, fuel for soil preparation and water pump, rice seed, chemical fertilizer, and hormone. Guideline to decrease production cost found to be using animal manure, producing bio-fertilizer, negotiate to decrease chemical fertilizer/hormone and harvesting cost through rice farmer group, revival labour exchange, using local wisdom for pest management, seed selection and exchange.

The experiment of four test-plots, that is 1) as usual, 2) follow Good Agriculture Practice, 3) applying GAP with chemical and bio-fertilizer of 50:50, and 4) bio-rice, convinces the 35 farmers to choose test-plot no.3 because rice growth characteristics are good, resulting the highest tones of rice yield and this plot would lead to decrease production cost in the long run.

Factors contribute to the development of guideline for participatory problem solving on rice production cost found to be 1) internal factors, including off-season rice which needs large amount of chemical fertilizer; participation of village leaders and farmer group; body of knowledge and local wisdom in rice production; learning activities, and 2) external factors such as participation of local agricultural extension organizations; sharing of Sunkayom Rice Seed Group, the learning process facilitated by the Community-Based Research Node at Chiang Mai University; the research fund supported by the Thailand Research Fund through the Community-Based Research Division.

This research suggests that local community has its own local wisdom in terms of physical, social and human potentiality which is needed to be developed, for example through community-based research methodology. Thus, farmer could apply this methodology to solve other problems.